проблемних аспектів. Надмірне споживання мем-контенту може сприяти ескапізму, тобто використанню гумористичного цифрового контенту як способу тимчасового уникнення стресових або проблемних ситуацій [4]. Через лаконічність та спрощення інформації меми можуть формувати поверхневе сприйняття суспільно важливих тем, сприяти поширенню стереотипів, дезінформації та маніпулятивних повідомлень. Окремі меми можуть містити елементи мови ворожнечі, токсичної іронії або прихованої пропаганди, що особливо небезпечно в умовах інформаційних конфліктів. Крім того, постійне споживання короткого розважального контенту може негативно впливати на концентрацію уваги та критичне мислення користувачів. Саме тому важливого значення набуває розвиток медіаграмотності та критичного мислення в умовах сучасного цифрового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Докінз Р. Егоїстичний ген. Переклад з англійської: Я. А. Лебеденко. Харків: КСД, 2017. 540 с.
2. Ейдос. Центр політичних студій та аналітики. 2014. URL: https://eidos.org.ua/novyny/yak-i-dlya-choho-vykorystovuvaty-vizualizatsiyu-danyh/ (дата звернення: 20.04.2026).
3. Мемаграм. URL: https://www.instagram.com/memagram_ua/ (дата звернення: 20.04.2026).
4. Akram U., Drabble, J. Mental health memes: beneficial or aversive in relation to psychiatric symptoms? *Humanit Soc Sci Commun* 9. №370 (2022). URL: https://doi.org/10.1057/s41599-022-01381-4.
5. Blaze C. From Meme to Millions: How Virality Drives Modern Growth Marketing. 2025. URL: https://www.linkedin.com/pulse/from-meme-millions-how-virality-drives-modern-growth-blaze-chastain-liwxc (accessed: 20 April 2026).

УДК 008:004.8

Ворожейкін Є.П.
к.філос.н., доцент кафедри інформаційних комунікацій,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

ЗМІЯ, ЩО КУСАЄ СЕБЕ ЗА ХВІСТ ЧИ ПРОБЛЕМА РЕКУРСИВНОГО САМОНАВЧАННЯ ШІ

Сьогодні більшість людей використовує ШІ в своїй професійній та повсякденній діяльності. Значна частина цієї діяльності пов’язана із створенням нового контенту (тексту, зображень, музики, відео тощо), який потім публікується в мережі Інтернет. Ця тенденція настільки поширена, що

запаси нових даних, написаних виключно людиною, все швидше вичерпуються. Дослідницька фірма Epoch AI прогнозує, що «оригінальні» текстові дані можуть закінчитися до 2028 року [5].

Специфіка ситуації полягає в тому, що ШІ навчаються на великих масивах даних, зібраних головним чином із мережі Інтернет, а алгоритми, які вони використовують для збору інформації, на даний момент позбавлені надійного механізму розрізнення авторства. Як результат, в майбутньому може виникнути ситуація, коли ШІ будуть навчатися на контенті, який вони самі створили.

Мета роботи полягає в аналізі можливих наслідки такого рекурсивного сомонавчання.

Дослідники вказують, що навчання на основі даних, отриманих іншими моделями, призводить до колапсу моделі. Колапс моделі – це дегенеративний процес забруднення навчального набору даних наступного покоління моделей, через який вони неправильно починають інтерпретувати те, що вони вважають реальним, підкріплюючи власні переконання [3, с. 3]. Фактично це те, що Жан Бодріяр колись назвав «гіперреальністю»: ситуацією, коли копія стає важливішою за оригінал, а сам оригінал взагалі зникає [1, с. 7]. Коли ШІ стануть навчатися на власних текстах, мережа наповниться симулякрами, тобто буде складно відстежити, чи базується певне твердження на людському досвіді, емпіричних даних чи є продуктом генеративної галюцинації попереднього покоління моделей.

Наслідки цього процесу виходять далеко за межі суто технічної проблеми. По-перше, відбудеться гомогенізація мовних норм, що в принципі вже здійснюється через часте використання ШІ. Моделі навчені максимізувати ймовірність наступного слова, а отже, найбільш шаблонні та очікувані слова, уникаючи творчих рішень, властивих людині. Дослідження Корнельського університету 2025 року показало, що студенти, які використовують ШІ, створюють роботи, які є «граматично кращими, але стилістично однорідними». Рецензенти описували такі роботи як «безпечні», «плоскі» чи «нерозрізнені» [4]. Сутність проблеми полягає у втраті мовної різноманітності та подекуди змістовної цілісності.

Другим наслідком рекурсивного самонавчання є підсилення тієї проблеми, яка вже присутня в ШІ, а саме те, що він часто закріплює культурні та соціальні стереотипи. Дослідження показують, що ШІ стереотипно бачать гендерні ролі (жінки описувалися в домашніх ролях у чотири рази частіше, ніж чоловіки) та залежність професій від етнічного походження (британські чоловікам ШІ призначав професії високого статусу, тоді як представникам зулуської етнічної групи – низького [2].

Для подолання кризи зациклення необхідний розгляд різних підходів. Цілком зрозуміло, що одним із ключових є регуляція контролю за

маркуванням ШІ-контенту та його визначенням, оскільки найбільша проблема може стосуватися змішаних текстів, яких в мережі Інтернет зараз, скоріш за все, найбільше. Іншим підходом може стати процес надання видимості відсутнім в мережі Інтернет архівам. Багато фізичних архівів досі є не діджиталізовані чи діджиталізовані не у форматі, який дозволяє безперешкодне машинне читання. Такі архіви є «золотим фондом» для навчання майбутніх систем. Ця ситуація особливо стосується України, де досі є багато «невидиих» архівів, які в тому числі можуть стати інформаційним джерелом для розрізнення наративів, які пристуні у масивах більш популярних та доступних даних.

Отже, рекурсивне самонавчання ШІ є не лише технологічною, а й культурною проблемою. Його можливими наслідками є проблема автентичності знання, мовного та культурного різноманіття. Тому як розробникам, так і користувачам великих мовних моделей потрібно звернути особливу увагу на цю можливу кризу, адже в іншому ми всі можемо опинитися в одноманітній культурі, яка має низьку інформаційну щільність та контексту глибину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція / пер. з фр. О. Хоми. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
2. Generative AI: UNESCO study reveals alarming evidence of regressive gender stereotypes. *UNESCO*. 2024. URL: https://www.unesco.org/en/articles/generative-ai-unesco-study-reveals-alarming-evidence-regressive-gender-stereotypes (дата звернення: 01.05.2026).
3. Shumailov, I., Shumaylov, Z., Zhao, Y., Gal, Y., Papernot, N., & Anderson, R. The Curse of Recursion: Training on Generated Data Makes Models Forget. *arXiv.org*. 2023. URL: https://arxiv.org/abs/2305.17493 (дата звернення: 02.05.2026).
4. The age of AI – Homogenization of academic writing. *SIG-AILTA.* URL: https://sigailta.com/2025/06/03/the-age-of-ai-homogenization-of-academic-writing/ (дата звернення: 02.05.2026).
5. Will we run out of data to train large language models? *Epoch AI.* URL: https://epoch.ai/blog/will-we-run-out-of-data-limits-of-llm-scaling-based-on-human-generated-data (дата звернення: 02.05.2026).